

UNIVERSITATEA “OVIDIUS” CONSTANȚA
INSTITUTUL STUDIILOR DOCTORALE
DOMENIUL DE DOCTORAT: TEOLOGIE

TEZĂ DE DOCTORAT
(rezumat)

Conducător de doctorat

Arhid. Prof.univ.dr. Gelu Călina

Student-doctorand

Drd. Stroe Ilie Mircea

CONSTANȚA

2026

În această teză de doctorat, care poartă titlul **RELAȚIA DINTRE CREDINȚĂ ȘI TEOLOGIE. DINAMICA CREDINȚEI ÎN CONTEMPORANEITATE**, mi-am propus să pun în lumină răspunsurile pe care le oferă credința creștină universului uman. Prezentate ca spații de speranță, încredere și reziliență, aceste răspunsuri, pe care ne-am propus să le aprofundăm în acest studiu, reprezintă modurile și mijloacele prin care misionarul și teologul creștin ortodox răspunde, în opinia noastră, provocărilor generate de paradigma postmodernității.

Experierea credinței, ca legătură vie și reală cu Dumnezeu, respectă învățătura apostolică prin faptul că se manifestă în mod inseparabil de faptele cele bune izvorâte din iubire sinceră și desăvârșită. Credința aceasta, de tip relațional, pune în lumină dragostea omului față de Dumnezeu, dar și față de tot ceea ce Dumnezeu iubește: toate făpturile și întreaga Sa creație. De asemenea, presupune să săvârșești faptele plăcute Lui. Vedem aici un mod de comuniune similar relațiilor de prietenie sau celor întemeiate pe iubirea dintre persoane, între oameni, ceea ce ne face să ne preocupăm de aspectele legate de acea persoană: familia, profesia, pasiunile ori amintirea locurilor copilăriei sau a celor care ne-au devenit dragi pentru că acolo s-a întâmplat un eveniment deosebit în viața noastră; motiv pentru care ne străduim să nu facem nimic care să să-i displace. Acest triumfi format din relație, grijă și comportament, caracteristic legăturilor dintre oameni, este dus la o formă superioară în relația pe care omul și-o edifică cu Dumnezeu, devenind o relație tridimensională generată de credință, de fapte și de iubire.

În textul Sfintei Scripturi, cele trei dimensiuni caracteristice realității divino-umane nu pot fi separate. De exemplu, vedem această realitate în cadrul Cinei celei de Taină, unde Hristos se adresa ucenicilor: „Să nu se tulbure inima voastră; credeți în Dumnezeu, credeți și în Mine” (Ioan 14:1). Cu alte cuvinte, Mântuitorul vorbește aici despre unirea indestructibilă dintre El și Dumnezeu Tatăl, pe care toată răutatea umană nu o poate desface. Arestarea lui Iisus, judecarea lui Hristos, Pătimirile de pe Calea Crucii, Crucea și chiar Îngroparea Fiului lui Dumnezeu nu vor afecta o relație întemeiată pe iubire. Crucea și îngroparea Sa. Mai apoi, Hristos vorbește apostolilor despre faptul că se va duce la Tatăl să le pregătească un loc și că va reveni pentru a-i lua cu Sine, fiind Calea, Adevărul și Viața, singura cale către Dumnezeu Tatăl (v. 2-6). Și chiar insistă să expliciteze și mai bine faptul că relația dintre Fiul și Tatăl nu poate fi spațializată, nici măcar în plan gnoseologic, fapt ce reiese din modul în care cel care relaționează cu Fiul interacționează, la fel de real, și cu Tatăl Său. Ca atunci când cel ce privește chipul unui fiu știe cine este tatăl lui (v. 7-10). În acest sens, Tatăl și Fiul sunt o singură, întreagă și reală realitate: „Credeți Mie că Eu sunt într-un Tatăl și Tatăl într-un Mine” (v. 11). Îndemnul de a rămâne în această credință creează relația reală ce pune în legătură directă apostolii și ucenicii lui Hristos cu Tatăl ceresc, cu puterea Sa divină, care vine de la El și se revărsă peste ei prin lucrarea Fiului, adică,

prin Mântuitorul. De aceea, Hristos întărește această lucrare și spune: „Adevărat, adevărat zic vouă: cel ce crede în Mine va face și el lucrările pe care le fac Eu” (v. 12). Și vorbim aici despre o lucrare fundamentată pe cele mai înalte valori, de natură supraumană, cum sunt iubirea și faptele pe care credința le rodește. Motiv pentru care Hristos le cere celor care au ales să-L urmeze: „De Mă iubiți, păziți poruncile Mele” (v. 15), dar și „Cel ce are poruncile Mele și le păzește, acela este care Mă iubește” (v. 21).

Credința este definită, prin urmare, de ascultarea și împlinirea celor propovăduite, al căror mesaj fundamental rezidă în iubirea de Dumnezeu și iubirea semenilor. În acest fel înțelegem că nu este suficient să-L iubim pe Dumnezeu cu toată ființa noastră, dacă nu iubim în aceeași măsură pe cel de lângă noi, dar și întreaga creație ca parte integrantă a tot ceea ce ne dăruiește Dumnezeu pentru a fi asemenea Lui: „Dacă zice cineva: iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăște, mincinos este! Pentru că cel ce nu iubește pe fratele său, pe care l-a văzut, pe Dumnezeu, pe Care nu L-a văzut, nu poate să-L iubească. Și această poruncă avem de la El: cine iubește pe Dumnezeu să iubească și pe fratele său” (I Ioan 4:20-21).

O credință care se axează pe exprimarea unui context cultural, pe promovarea unor tradiții, pe propovăduirea unor adevăruri univoce pe care mediul uman nu le poate adjuca drept principii de viață, în care relația dintre credința mărturisită și faptele săvârșite nu îmbracă forma iubirii. Dimpotrivă, o astfel de relegare a unor idei ce în fond sunt bune face ca făptura umană să se îndepărteze de Dumnezeu, de sine și de semenii. Deoarece, fără iubire, atât faptele bune, cât și credința în numele căreia acestea sunt realizate dobândesc valori etice care sunt expresii ale gândirii seculare, care se conformează unor legi, unor cutume, fiind lipsite de esența iubirii care îl integrează pe om în mod dinamic în trăirea de comuniune cu Dumnezeu.

Despre credința prezentă ca fapt rodit din mărturisire, prin care omul intră în relație cu Dumnezeu, dar fără a-I sluji lui Dumnezeu, ne vorbește Sfântul Apostol Iacov, care ne amintește că „și demonii cred și se cutremură” (Iacov 2:19). Relația dintre ei și Creatorul tuturor este una bazată pe credință. O credință strașnică, neîndoielnică. Cu toate acestea, tocmai acest tip de credință fermă îi transformă în ființe care nu pot iubi. Lipsiți de iubire, demonii devin paradigma anti-credinței întemeiată pe mărturisirea adevărului. Motiv pentru care faptele lor, lipsite de iubire, sunt faptele urii, ale invidiei, care le condamnă conștiința la o neodihnită frământare și la o distanțare de Dumnezeu care se mărește permanent.

De aceea, când vorbim de credință, vorbim de fapt despre relația cu Dumnezeu, de legătura reală, concretă cu El. De încredere completă, lipsită de orice fel de temeri și de orice tip de îndoieli. Revelația lui Dumnezeu insistă să pună în lumină faptul că legătura lui Dumnezeu cu creația Sa izvorăște din iubire, fapt pentru care dintotdeauna omul caută fără

odihnă să se elibereze de orice fel de umbră generatoare de constrângeri și autoritarism. În ființa sa, fiind creat de Dumnezeu, omul poartă sensul suprem al acestei lumini care îl călăuzește spre Creatorul său în cel mai natural mod și îl păstrează în cel mai creativ proces de a rămâne pe calea care îl leagă de fundamentele vieții. Această dinamică internă a naturii sale, care îl păstrează într-o continuă și nesfârșită mișcare și îl ține conectat, prin mecanisme pe care Sfinții Părinți le-au pătruns sensul în operele lor teologice, la realitatea supremă a dumnezeirii, este iubire: este iubirea ce izvorăște din iubirea trinitară a Sfintei Treimi.

Scopul lucrării de față rezidă în a demonstra că noțiuni și concepte, precum individualismul, relativismul și fragmentarea universului uman, atât de vizibile în lumea de azi, sunt provocări cărora le putem răspunde prin practicarea unei credințe întemeiate pe fapte bune izvorâte din iubire și manifestate ca expresii libere ale voinței divine în om. O viață orientată spre realizarea comuniunii dintre Dumnezeu și om. Dorim, totodată, să evidențiem că postmodernitatea, prin critica ei la adresa modernității, oferă o șansă reală de a construi o viziune mai coerentă, mai dreaptă și mai profundă despre om și lume, prin dialogul dintre filosofie, știință și teologie.

Lucrarea este alcătuită din patru capitole distincte, structurate, care la rândul lor sunt alcătuite din subcapitole. La începutul lucrării se află Cuprinsul și o introducere în care am căutat să realizăm o apologie a credinței creștine în contextul ortodox și, totodată, să prezentăm motivațiile care au stat la baza acestui demers, metodele pe care le-am folosit în realizarea lui, scopul pe care am intenționat să-l atingem, precum și cadrul general al acestui tip de demers, prin prezentarea lucrărilor de acest tip atât în spațiul religios creștin local, cât și universal. De asemenea, urmărind să punem în lumină ideea centrală a lucrării, care dorește să evidențieze mesajul creștin ca soluție și răspuns la problemele lumii actuale, dar și ale lumii în general, am prezentat firul credinței creștine și modul în care aceasta lucrează, dinamica manifestărilor ei, așa cum este ea deja reliefată de operele Sfinților Părinți și în lucrările și studiile teologilor moderni.

Fiecărui capitol i-am adăugat în final concluzii separate, în care am sintetizat ideile expuse în subcapitole pentru a face o legătură între mesajul intern și titlul fiecărui capitol, dar mai ales pentru a strânge ca într-un mănunchi toate ideile prezentate și studiate sub corolarul titlului lucrării.

Studiul se încheie cu concluzii finale și bibliografie. Fiecare parte este o sinteză a cercetărilor pe care le-am efectuat în sondarea subiectului. În acest sens, credem că demersul de față este un demers care, chiar dacă nu răspunde exhaustiv tuturor întrebărilor pe care le

generează cercetarea, reușește totuși să se adauge demersurilor ilustrațiilor teologi ca o mărturisire de credință a celor mult mai bine aprofundate de dânsii.

De asemenea, înainte de a prezenta structura lucrării, ținem să specificăm faptul că ceea ce credem că este caracteristic demersului nostru reiese din caracterul misionar al cercetărilor efectuate. Deoarece, în studiul de față, **RELAȚIA DINTRE CREDINȚĂ ȘI TEOLOGIE. DINAMICA CREDINȚEI ÎN CONTEMPORANEITATE**, principalul obiectiv, după cum am arătat deja la începutul lucrării, constă în formularea unui răspuns adresat unor ipotetice întrebări care frământă dinamica societății de azi în ceea ce privește credința. Certitudinile mărturisirii noastre creștin-ortodoxe conferă, credem noi, în acest context, valoarea lucrării de față.

Primul capitol, numit: **MĂRTURISIREA DE CREDINȚĂ ȘI EXPERIENȚA RELIGIOASĂ CREȘTINĂ**, este alcătuit din patru subcapitole egal împărțite, atât ca structură, cât și ca densitate de idei, cu scopul de a crea un cadru general de desfășurare a imaginilor care alcătuiesc istoric credința creștină. Astfel, în cel dintâi subcapitol, numit: „Cincizecimea ca încununare a Morții și Învierii lui Hristos”, am articulat evenimentul fondator al Bisericii de actul mântuitor al Domnului nostru Iisus Hristos. Apoi, în subcapitolul numit „Biserica – popor nou și Legământ nou”, în cel de-al doilea subcapitol am expus relația dintre Biserică și mădularele ei ca realitate a Noului Legământ pe care, prin Hristos, Dumnezeu Tatăl îl realizează cu lumea. Cel de-al treilea subcapitol a fost prilej de prezentare a izvoarelor Revelației divine, motiv pentru care l-am numit „Revelația scripturistică și Tradiția Bisericii”. Iar prin subcapitolul „Biserica unică și mântuitoare” să încununăm demersul nostru, evidențiind care este scopul lucrării lui Hristos, anume acela de a face din lume Împărăția lui Dumnezeu.

În cel de-al doilea capitol, **ÎNVĂȚĂȚURA DE CREDINȚĂ A BISERICII CA ACT UMAN FUNDAMENTAL**, am avut nevoie de mai multe elemente pentru a prezenta modul în care credința este esențială naturii umane ca imagine a chipului dumnezeiesc din om. Pentru aceasta, în subcapitolul prim, „Revalorizarea tradiției ecleziologice în scop misionar-pastoral”, am tratat despre subiectul lucrării principale a Bisericii, și anume caracterul ei misionar. Ca apoi, în „Credința propozițională și credința experiențială”, care a urmat, să redesenăm modul profund în care sunt legate mărturisirea și modul de viață al omului. De aceea, în cel de-al treilea subcapitol, „Articularea spirituală a spațiului liturgic: relația dintre cuvânt și rugăciune”, am prezentat necesitatea spațiului liturgic al Bisericii ca expresie necesară a vieții spirituale și a naturii umane. Acest subiect a condus la „Structurarea limbajului teologic ca mod de exprimare a credinței”, temă pe care am considerat că este firesc să o expunem datorită modului sublim în care teologia atinge și descrie dimensiunile credinței umane. În cel de-al cincilea subcapitol,

„Diversificarea mărturisirii teologice și culturale a credinței”, am urmărit să arătăm modul în care trebuie să se realizeze relația dintre credință și contextele culturale și tradiționale care generează diversitatea modurilor de revelare a dumnezeirii. În „Credința creștină – valoare supremă și mijloc de cunoaștere a lui Dumnezeu”, subcapitolul final, am arătat totuși că Biserica lui Hristos este cea care întrunește toate elementele necesare, teologice și liturgice, pentru a mărturisi credința în mod sublim.

În capitolul al III-lea, CREDINȚA ȘI IUBIREA CA MIJLOACE PEDAGOGICE ȘI MISIONARE ALE BISERICII, la fel de consistent ca și precedentul, am relevat legătura indestructibilă dintre iubire și credință. În acest sens, încă de la cel dintâi subcapitol, „Rolul educației creștine în dezvoltarea autonomiei și spiritualității umane”, m-am axat pe prezentarea caracterului pedagogic pe care îl deține Biserica în formarea credinței curate și drepte. De aceea, în următorul subcapitol, „Sinergia dintre credință și iubire ca propensiune ființială spre divin”, am insistat să pun în lumină această relație esențială în descoperirea, dobândirea și păstrarea credinței, și rolul ei cu adevărat ontologic în realizarea actului mântuitor al lui Hristos. Astfel, am considerat că este firesc să punem în discuție rolul pe care îl are lucrarea lui Dumnezeu în credința umană, motiv pentru care următorul subcapitol a fost numit „Cunoașterea prin credință ca dar al lui Dumnezeu”. Această direcție de studiu a condus la elaborarea unei prezentări legate de „Educația pentru credința în Dumnezeu ca act liber, rațional și de voință liberă”, deoarece numai prin dobândirea acestor tipuri de virtuți creștine credinciosul își realizează deplin credința sa. De fapt, în baza credinței sale, înfăptuiește mărturisirea lui Hristos. De aceea am intitulat a cincea parte din cel de-al treilea capitol „Misiunea evanghelizatoare, educația creștină și integrarea sacramentală”, deoarece sub acest titlu am introdus în studiul nostru dimensiunea liturgică a Bisericii ca spațiu de realizare a credinței. De fapt, această abordare ne-a permis să evidențiem cât de importantă este „Educația teologică ca efort personal și deschidere spre divin”, așa cum am numit cel de-al șaselea subcapitol, în care am sintetizat demersurile precedente.

În ultimul capitol, LIBERTATEA CA DAR AL CREDINȚEI ȘI VOINȚA CA MĂRTURISITOARE A IUBIRII, ne-am propus să arătăm că, de fapt, o credință curată, solidă, fermă, lipsită de orice urme și umbre de îndoială reprezintă calea spre mântuire. De aceea, am ales să studiem libertatea ca dar dumnezeiesc. Nu înainte, însă, de a prezenta și o istorie succintă a acestui concept, ceea ce am realizat în primul subcapitol, „Libertatea cognitivă a omului în relație cu realitatea superioară a lui Dumnezeu”. Pentru ca, în al doilea subcapitol, „Structura iubirii ecleziologice, model al iubirii intratrinitare”, să venim imediat cu imaginea ei din oglindă, dar nu acea imagine iluzorie a celor care caută fără să știe după ce se uită, ci a modelului

suprem de iubire, anume cel dintre Persoanele Sfintei Treimi. A fost necesar să aprofundăm acest mod dinamic de realizare a iubirii, motiv pentru care am rezervat un subcapitol special, numit „Modelul ordinii trinitare ca structură a ființei umane”. Acest fapt ne-a oferit ocazia să arătăm că, de fapt, omul și lumea au fost create spre a dobândi îndumnezeirea. De aceea, „Orientarea naturală a omului spre divin” a fost titlul penultimului subcapitol, pentru ca, în final, în „Hermeneutica competenței ca orizont al supremației teologice”, să arătăm că dinamica credinței este deplină și se realizează în folosul omului în contextul teologic creștin ca parte firească, naturală a existenței umane, atât în lumea de azi, cât și în cea care va să fie: Împărăția veșnică a dumnezeirii.